

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

©2025 ШУЛЯРЕНКО С. М., ПАВЛЕНКО А. П.

УДК 656; 657.47; 658.15
JEL: L25; L91; M41

Шуляренко С. М., Павленко А. П. Особливості обліково-аналітичного забезпечення економічної стійкості транспортних підприємств в Україні

У статті висвітлено комплексний підхід до обліково-аналітичного забезпечення економічної стійкості транспортних підприємств, що розглядається як інтегрована система управління інформацією, яка охоплює збір, аналіз і подання релевантних даних для своєчасного виявлення резервів, оцінки ризиків і підтримки управлінських рішень з метою забезпечення адаптивності та стабільного функціонування в умовах динамічного середовища. Для українських підприємств ця система відрізняється необхідністю оперативно враховувати наслідки воєнних руйнувань і зміни логістичних маршрутів, поєднуючи поточний облік витрат із прогнозуванням через сценарні моделі. Інтеграція екологічних і безпекових показників у загальну аналітику дозволить адаптувати управлінські рішення до жорстких європейських стандартів і мінімізувати ризики в умовах високої невизначеності. З урахуванням національних особливостей, передового європейського досвіду та вимог міжнародних стандартів обґрунтовано, що обліково-аналітичне забезпечення економічної стійкості українських транспортних підприємств повинно базуватися на єдиній цифровій платформі з інтегрованими ERP-модулями, методикою Activity-Based Costing та IoT-метриками для оперативного збору й обробки ключових показників. Подальше застосування факторних і сценарних моделей у поєднанні з включенням ESG-параметрів до системи звітності підвищує прозорість і відповідає очікуванням користувачів, а також дозволяє адаптувати фінансове планування до макроекономічних і воєнних викликів. Запровадження ризик-матриць і real-time дашбордів із пороговими сповіщеннями створює ефективний механізм раннього попередження, який зводить до мінімуму фінансові та репутаційні втрати. Синергетичне поєднання цих компонентів створює комплексну систему обліково-аналітичного забезпечення, здатну швидко реагувати на зовнішні виклики, забезпечувати довгострокову адаптивність і фінансову стійкість, посилюючи конкурентоспроможність українських транспортних підприємств і сприяючи їхній інтеграції в єдиний європейський ринок із дотриманням найвищих стандартів прозорості та сталого розвитку.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, економічна стійкість, бухгалтерський облік, фінансова звітність, сталий розвиток, транспорт, транспортне підприємство.

Рис.: 1. Табл.: 1. Бібл.: 24.

Шуляренко Світлана Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри фінансів, обліку і оподаткування, Національний транспортний університет (вул. М. Омеляновича-Павленка, 1, Київ, 01010, Україна)

E-mail: 7673544@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5421-0175>

Павленко Антон Павлович – здобувач, Національний транспортний університет (вул. М. Омеляновича-Павленка, 1, Київ, 01010, Україна)

E-mail: anton_pavlenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-5030-9869>

UDC 656; 657.47; 658.15
JEL: L25; L91; M41

Shuliarenko S. M., Pavlenko A. P. Features of Accounting and Analytical Support of Economic Sustainability of Transport Enterprises in Ukraine

The article highlights a comprehensive approach to accounting and analytical support for the economic sustainability of transport enterprises, which is considered as an integrated information management system that includes the collection, analysis and presentation of relevant data for timely identification of reserves, risk assessment and support for managerial decisions in order to ensure adaptability and stable functioning of the enterprise in a dynamic environment. For Ukrainian enterprises, it is distinguished by the need to promptly take into account the consequences of military destruction and changes in logistics routes, combining current cost accounting with forecasting through scenario models. The integration of environmental and safety indicators into general analytics will allow to adapt managerial decisions to strict European standards and minimize risks in conditions of high uncertainty. It is substantiated that, taking into account national characteristics, advanced European experience and the requirements of international standards, accounting and analytical support for the economic sustainability of Ukrainian transport enterprises should be based on a single digital platform with integrated ERP modules, Activity-Based Costing methodology and IoT sensors for prompt collection and processing of key indicators. Further application of factor and scenario models in combination with the inclusion of ESG metrics in the reporting system increases transparency and meets user expectations, and also allows adapting financial planning to macro-economic and wartime challenges. The introduction of risk matrices and real-time dashboards with threshold notifications creates an effective early warning mechanism that minimizes financial and reputational losses. The synergistic combination of these components creates a comprehensive system of accounting and analytical support, capable of promptly responding to external challenges, ensuring long-term adaptability and financial stability, strengthening the competitiveness of Ukrainian transport enterprises and contributing to their integration into the single European market while adhering to the highest standards of transparency and sustainable development.

Keywords: accounting and analytical support, economic sustainability, accounting, financial reporting, sustainable development, transport, transport enterprise.

Fig.: 1. Tabl.: 1. Bibl.: 24.

Актуальність дослідження обумовлена глибокими трансформаціями економічного середовища України, що безпосередньо впливають на діяльність транспортних підприємств. Від початку повномасштабного воєнного вторгнення в лютому 2022 року галузь опинилася в умовах посиленої фінансової невизначеності та зростання ризиків – від руйнування інфраструктури та зміни логістичних маршрутів до значних коливань курсу гривні, стрімкого зростання вартості паливно-мастильних матеріалів, дефіциту інвестиційних ресурсів, що в сукупності створюють додаткові загрози для операційної та стратегічної стійкості компаній.

Водночас інтеграція України до європейського ринку транспорту висуває нові вимоги до прозорості обліку та звітності, оптимізації витрат, екологічної та соціальної відповідальності бізнесу, що потребує глибокого переосмислення традиційних підходів до обліково-аналітичного забезпечення. У цих умовах розробка комплексної системи, здатної забезпечувати своєчасне виявлення потенційних загроз і підтримувати прийняття ефективних управлінських рішень, набуває вирішального значення як для збереження конкурентоспроможності окремих підприємств, так і для зміцнення транспортної інфраструктури країни в цілому.

Разом із тим у науково-практичному середовищі досі залишаються невирішеними низка ключових проблем, що ускладнюють формування ефективного аналітичного простору в транспортних підприємствах. Перш за все, відсутні чіткі стандартизовані підходи до інтеграції фінансового обліку з оперативним контролем і прогнозуванням економічних показників, що гальмує вчасне прийняття управлінських рішень. Недостатньо дослідженими є методичні аспекти використання нефінансових показників (наприклад, рівень завантаженості рухомого складу, екологічні та соціальні чинники) в оцінці економічної стійкості, а також питання адаптації традиційних аналітичних моделей до умов воєнного часу, зокрема наявності ризиків руйнувань інфраструктури й обмеженого доступу до ресурсів. Крім того, практичні механізми реалізації системи внутрішнього обліку витрат за принципом «activity based costing» у транспортних підприємствах України залишаються недостатньо

апробованими, що створює прогалини у визначенні рентабельності маршрутів і формуванні обґрунтованої тарифної політики. Усе це підкреслює актуальність даного дослідження.

Грунтовний огляд наукової літератури показує, що обліково-аналітичне забезпечення економічної стійкості розглядається як критичний елемент управління підприємствами в умовах зовнішніх і внутрішніх шоків [1]. Зокрема, Чернецька О., Губарик О., Федоришин Б., Сіренко Є. [2] запропонували комплексну модель, що поєднує фінансовий облік, аналітичний контроль та раннє попередження про ризики. У своїх дослідженнях Король С., Семенова С., Курбет М. [3] вказують на необхідність стандартизації процедур збору даних та їх інтеграції в єдину інформаційну платформу, а інші вчені – також на потребу гармонізації бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні відповідно до нормативів ЄС [4].

У дослідженнях Бенько М. [5] акцент зроблено на системному підході до організації обліково-аналітичних процесів в управлінні економічною безпекою, де як базові компоненти виділено методичні основи внутрішнього контролю та аналітичних процедур.

Емпіричні підходи Семенової С., Ковової І., Шпирко О., Букорос Т. [6] зосереджені на оцінці економічної стійкості транспортного сектора України та Польщі за допомогою системи інтегрованих індикаторів: елементарної, загальної та специфічної стійкості. Використання статистико-регресійного аналізу дало змогу отримати інтегральні показники, що вказують на нижчий рівень стійкості в Україні порівняно з Польщею. Це дослідження підкреслює проблему відсутності єдиного методичного підходу для оцінки стійкості саме транспортних підприємств, оскільки більшість існуючих моделей є занадто універсальними або громіздкими.

У контексті адаптації довоєнних та економічних викликів України останні дослідження авторів Кучерява М., Лісовий С. [7] розглядають інтеграцію принципів «зеленої» та «кругової» економіки в обліково-аналітичні системи ІТ-підприємств, що може бути релевантним і для транспортного сектора при розробці екологічно орієнтованих показни-

ків стійкості. На думку Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. [8], методи збору та аналізу статистичних даних, бібліографічний аналіз і системний підхід свідчать про зростаючу увагу до нефінансових драйверів економічної стійкості. Порівняльні дослідження Фоміної О., Семенової С., Король С. [9], Висоцького Ю. [10], Уманців Г. [11] у сфері інтеграції нефінансових показників (ESG), упровадження нової Директиви ЄС зі звітності про сталий розвиток привернули увагу до нерозривного зв'язку економічної та екологічної стійкості, соціальної відповідальності. Автори Мискін Ю., Романюк А., Денещук К. [12] застосували модель оцінки впливу соціальних та екологічних витрат на створення доданої вартості бізнесу, довівши необхідність розширення аналітичного інструментарію за рахунок нефінансових показників. На основі аналізу українського та зарубіжного досвіду Карпенко О. [13] підкреслює, що формування транспортно-логістичних кластерів із упровадженням інноваційних технологій та принципів соціальної відповідальності є ефективним інструментом забезпечення сталого розвитку транспорту.

У міжнародному контексті дослідження Блакити Г., Багацької К., Сусіденко В. [14] наголошує на необхідності впровадженні цифрових технологій (Big Data, AI) для підвищення точності розрахунку та прогнозування фінансових показників у європейських компаніях, що може слугувати прикладом для українських перевізників. У працях Андріїва Н. [1], Оляднічук Н., Підлубної О. [15] пропонуються підходи до розробки структурованого обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств на основі системного підходу, де поєднуються класичні принципи бухгалтерського обліку з елементами аналітичного прогнозування та експертного оцінювання. Перспективи впровадження звітності про сталий розвиток висвітлюють Kosi U., Relard P. [16], вказуючи на переваги та перешкоди, з якими стикаються європейські підприємства.

У рамках інтеграції екологічних і фінансових аспектів стійкого розвитку дослідження Yang Y., Jiang J., Wang R., Xu G., Gu J. [17] представлено модель «Activity-Based Costing» з урахуванням як операційних витрат, так і витрат на вуглецеві викиди. Автори демонструють, що поділ витрат за видами діяльності та «драйверами» допомагає не лише точніше розподіляти накладні витрати, але й ідентифікувати точки оптимізації енергоефективності для забезпечення стійкості транспортних підприємств, що є критичним в умовах жорстких екологічних нормативів. Сучасні цифрові технології й AI-інструменти в контексті ABC розглядає

El-Imad J. у рамках дослідження Forbes Tech Council (2024) [18], де зазначається можливість використання машинного навчання для автоматизованого відбору та нормування параметрів діяльності. Автори аргументують, що AI-системи можуть адаптувати алгоритми калькуляції під змінні умови ринку та структуру операційних процесів компанії, скорочуючи часові затрати на оновлення аналітичних моделей та підвищуючи точність прогнозування собівартості.

Комплексний огляд наукових джерел, проведений Ortiz-Cea V., Dote-Pardo J., Geldres-Weiss V., Pena-Acuna V., опублікований у 2025 році [19], демонструє, що за період 1998–2023 рр. кількість досліджень ABC в екологічному контексті стабільно зростає, проте лише близько 12% робіт стосуються транспортно-логістичного сектора. Автори виокремлюють новітні тренди: розробку інтегральних індикаторів для вимірювання одночасно економічної та екологічної стійкості, а також застосування цифрових технологій, таких як Big Data, IoT для моніторингу в реальному часі.

Проте, незважаючи на наявні напрацювання, досі не вирішеними залишаються проблеми, пов'язані з відсутністю уніфікованих міжнародних стандартів упровадження TD-ABC у транспортній сфері, недостатня апробація AI-платформ, невисвітлені в наукових джерелах практичні приклади та досвід інтеграції екологічних показників (вуглецевий слід, споживання енергії) у загальні системи обліково-аналітичного забезпечення. Українські транспортні підприємства стикаються із розпорошеністю даних і обмеженою аналітичною гнучкістю, де фінансові, операційні та екологічні показники часто ведуться в ізольованих системах, а рішення ухвалюються на неповній інформації. На тлі суттєвих макроекономічних коливань і воєнних ризиків це зумовлює затримки в коригуванні управлінських рішень, спотворення оцінки собівартості маршрутів, неузгодженості з європейськими ESG-стандартами та втрату здатності оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища.

Метою статті є розробка теоретико-методичних і прикладних засад побудови ефективного обліково-аналітичного забезпечення економічної стійкості транспортних підприємств України з урахуванням сучасних викликів, позитивного досвіду країн ЄС і чинних вимог міжнародних стандартів.

Методологічну основу дослідження складають загальнонаукові методи системного аналізу та синтезу, методи логіко-структурного моделювання, що дозволяють виокремити ключові елементи системи обліково-аналітичного забезпечення та встановити їх взаємозв'язки, порівняння передо-

вого досвіду, індукції та дедукції, абстрагування. Інтеграція цих методів забезпечує комплексний підхід до формування обліково-аналітичного забезпечення, орієнтованого на підвищення економічної стійкості підприємств транспортної галузі в умовах динамічних викликів в Україні.

В Європейському Союзі транспортний сектор забезпечує понад 5,2% доданої вартості, що складає близько 750 млрд євро в поточних цінах (Gross Value Added – GVA). За даними Pocketbook-2024, у 2022 р. у сфері транспортних і складських послуг (включно з поштовою та кур'єрською діяльністю) в ЄС було зайнято близько 10,5 млн осіб, що становить 5,3% від загальної чисельності трудових ресурсів [20, с. 19], а операційна маржа утримується на рівні близько 15%, що свідчить про значущий внесок транспорту в економіку та відносну прибутковість в ЄС.

Транспортний сектор країн ЄС вирізняє розвинена інфраструктура та висока ефективність логістичних процесів. Поряд з цим, щорічні інвестиційні потреби у транспортну інфраструктуру в ЄС сягають приблизно €300 млрд, у світі – до \$3 трлн [21], що підкреслює необхідність якісного обліково-аналітичного забезпечення управління і контролю. А через вплив транспорту на довкілля інтеграція екологічних показників у систему обліку та аналітики залишається критичною для довгострокової стійкості.

За даними Державної служби статистики України [22], у 2023 р. операційна рентабельність транспортної галузі (категорія «транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність») становила 9,7%, рентабельність усієї діяльності – 5,9%. Помітне покращення фінансових результатів транспортних підприємств порівняно з 2022 р., коли багато суб'єктів господарювання працювали зі збитками (у 2022 р. загальна рентабельність була негативною). У 2023 р. 71,5% транспортних підприємств – прибуткові, а 28,5% – збиткові. У наземному та трубопровідному транспорті питома вага прибуткових підприємств найвища і складає 75,7%. Статистичні дані свідчать про значну амплітуду показників: великі підприємства залізничного та автомобільного транспорту демонструють покращення, тоді як окремі сегменти (наприклад, авіаційний транспорт, трубопровідний) ще залишаються збитковими. За 2023 р. обсяг реалізованої продукції (товарів і послуг) підприємств транспорту та суміжних сфер склав 483,5 млрд грн, що майже на 18% більше, ніж у 2022 р. (409,4 млрд грн). Зростання обсягів найбільш помітне в наземному транспорті. Так, частка автомобільного транспорту в перевезеннях вантажів зросла до 77,1% (з

73,4% у 2018 р.), тоді як частка залізничного знизилася до 16,9% [22]. Це означає, що після пікових втрат 2022-го через військове вторгнення рф внутрішні вантажоперевезення почали відновлюватися, особливо автоперевезення. Поряд із цим індекс логістичної ефективності LPI (*Logistics Performance Index*), за оцінками World Bank, для України близький до 2,7 (із 5) у 2023 р., що значно нижче від середнього світового рівня [23], що вказує на проблеми з інфраструктурою та управлінням логістикою, які обтяжені війною та руйнуваннями.

У 2023 р. капітальні вкладення в транспортний сектор України зросли. Зокрема, обсяг капітальних інвестицій у «транспорт, складське господарство, пошту та кур'єрську діяльність» склав 53,516 млрд грн, що на 8% більше, ніж у 2022 р. (49,533 млрд грн) [22], проте з урахуванням впливу інфляції вказана динаміка не покриває реальних потреб галузі. Транспортний сектор усе ще залишається вразливим. Пошкодження ключових елементів інфраструктури (мости, порти, залізничні колії) унаслідок воєнних дій, тимчасова окупація територій, обстріли – усе це стримує потенційне зростання та ускладнює відновлення повноцінних логістичних ланцюгів. Майже третина транспортних підприємств досі працюють зі збитками й потребують додаткового часу та ресурсів для відновлення рентабельності. Тому, попри певні ознаки стабілізації та поживавлення діяльності, економічна стійкість транспортних підприємств України залишається залежною від якнайшвидшого встановлення миру, відновлення інфраструктури та подальшого притоку інвестицій. Без системної модернізації обліково-аналітичних механізмів і посилення контролю за інфраструктурними проектами повноцінне зростання галузі може виявитися недосяжним.

У широкому розумінні обліково-аналітичне забезпечення економічної стійкості підприємства представляє собою систему заходів, спрямованих на ефективне управління фінансовими, виробничими та організаційними процесами підприємства шляхом збору, обробки, аналізу та використання даних [15]. Особливості такого забезпечення для транспортних підприємств України полягають насамперед у створенні інформаційного простору, здатного оперативно відображати як фінансові, так і нефінансові параметри діяльності, що визначають їхню здатність витримувати зовнішні та внутрішні виклики. Він формується на базі комплексних інформаційних систем, які інтегрують модулі бухгалтерського та управлінського обліку, аналітичні інструменти прогнозування і ризик-менеджменту [12]. Використання ERP-рішень (*Enterprise Resource Planning*) зі спеціалізованими

надбудовами для транспортної галузі дозволяє автоматизувати збір даних про витрати на паливо, ремонт і технічне обслуговування рухомого складу, тарифи перевезень і завантаженість маршрутів, що створює умови для своєчасного аналізу та коригування операційної діяльності.

Для українських підприємств особливо важливо, щоб аналітична складова базувалася на моделях, що враховують кореляції між макроекономічними коливаннями (курс гривні, ціни на паливо, інфляція) та внутрішніми показниками ефективності (рентабельність маршруту, рівень простою транспорту, витрати на логістику). Застосування факторного аналізу й економіко-статистичних методів дозволяє виокремити ключові драйвери економічної стійкості та побудувати адаптивні моделі «що – якщо», які імітують наслідки зовнішніх впливів і допомагають менеджменту вчасно коригувати фінансовий план [10].

Важливою особливістю є залучення нефінансових показників соціально-екологічного характеру до аналітичного циклу: моніторинг викидів, споживання енергії, рівня безпеки перевезень і задоволеності клієнтів. Інтеграція таких даних у систему KPI дозволяє не лише оцінювати економічну стійкість у вузькому фінансовому розумінні, а й враховувати ризики регуляторного тиску та репутаційні втрати. В умовах упровадження «зелених» стандартів та євроінтеграційних вимог [9] даний підхід сприяє всебічній оцінці стійкості та розробці стратегій сталого розвитку.

Не менш важливим є впровадження в обліково-аналітичний процес елементів управління ризиками – від ідентифікації до раннього попередження [5]. Для цього застосовують побудову ризик-матриць і сценарних прогнозів, а також методи експертних оцінок для верифікації даних. Застосування автоматизованих дашбордів із динамічними візуалізаціями ключових метрик забезпечує вищому керівництву оперативне отримання інформації про критичні відхилення – наприклад, зростання питомих витрат на кілометр пробігу або зміни залишків грошових коштів нижче критичного рівня.

Ефективність обліково-аналітичного забезпечення визначає його адаптивність і гнучкість у пристосуванні до нових нормативних вимог, зміни кон'юнктури, структури активів і пасивів підприємства. Це досягається шляхом модульної архітектури інформаційних рішень, відкритих інтерфейсів для підключення зовнішніх джерел даних (наприклад, біржових котирувань пального чи агрегаторів вантажних заявок) і регламентованих процедур оновлення методик обліку і аналітики. У сукупності зазначені особливості забезпечують своєчасну

діагностику фінансового стану, підвищують здатність до адаптації в кризових умовах і формують базис для довгострокової економічної стійкості транспортних підприємств України.

Впровадження корпоративної соціальної відповідальності та практик звітності про сталий розвиток, зокрема за методологією Глобальної ініціативи звітності (GRI), зміцнює обліково-аналітичне забезпечення економічної стійкості [11], оскільки інтегрує нефінансові дані про екологічні, соціальні та управлінські (ESG) показники у фінансові моделі й KPI, підвищуючи прозорість і довіру інвесторів. Гармонізація з Директивою ЄС про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD) [24] та Європейськими стандартами звітності про сталий розвиток (ESRS) [16] спонукає транспортні підприємства формалізувати збір, обробку та аналіз даних, що дозволяє точніше оцінювати ризики, залучати «екологічні» фінансові інструменти та забезпечувати довгострокову конкурентоспроможність в умовах євроінтеграції.

Проведене дослідження дозволило визначити досвід країн ЄС, чинні вимоги, практичні інструменти та підходи, які можуть бути адаптовані для підвищення обліково-аналітичної спроможності та стійкості українських транспортних підприємств (табл. 1).

Отже, удосконалення обліково-аналітичного забезпечення економічної стійкості транспортних підприємств України можливе за рахунок поєднання внутрішніх інновацій та адаптації кращих світових практик. Запровадження модульних ERP (*Enterprise Resource Planning* – систем управління ресурсами підприємства) із інтегрованими розрахунками ABC (*Activity-Based Costing* – калькуляція за видами діяльності) і IoT (*Internet of Things* – «Інтернет речей») забезпечить уніфікацію даних і своєчасний аналіз операційних показників. Гармонізація національних процедур зі стандартами ITF-OECD (*International Transport Forum* при Організації економічного співробітництва та розвитку) та CSRD (*Corporate Sustainability Reporting Directive* – Директива ЄС із корпоративної звітності з питань сталого розвитку) та ESRS (*European Sustainability Reporting Standards* – європейські стандарти звітності зі сталого розвитку) дозволить формалізувати вуглецевий облік і розширити ESG-звітність, підвищить прозорість і сприятиме залученню інвестицій. Впровадження ризик-матриць, сценарного аналізу та автоматизованих сповіщень разом створять механізм раннього попередження про критичні відхилення та дозволять швидко коригувати управлінські рішення.

Розвиток обліково-аналітичного забезпечення економічної стійкості транспортних підприємств в Україні на основі досвіду країн ЄС та міжнародної практики

Особливості обліково-аналітичного забезпечення транспортних підприємств в Україні	Досвід країн ЄС та міжнародна практика	Інструменти та підходи для запозичення
Фрагментація інформаційних потоків і розрив між обліком та оперативними даними	Інтегровані ERP-системи з модульними надбудовами	Структуровані ERP-модулі з ABC, IoT-драйверами
Недосконалі національні методики ESG-звітності	CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) / ESRS	Пробні цикли оцінки викидів, Score 1–3, внутрішній аудит
Відсутність стандартизованого вуглецевого обліку	ITF-OECD GHG Protocol	Стандартна методика збору й верифікації даних
Обмежена прозорість із «зелених» інвестицій і кредитування	GRI (Global Reporting Initiative)	Модульні GRI-звіти для залучення «зелених» коштів
Неузгодженість тарифної політики з екологічними обмеженнями	UVARs і SUMPs (місцева мобільність, «забруднювач платить»)	Механізми екологічного ціноутворення, доступу до центрів
Відсутність динамічного моніторингу ризиків із пороговими сповіщеннями	Сценарний «what-if» аналіз та автоматизовані дашборди	Ризик-матриці + SMS/Email-сповіщення про відхилення

Джерело: складено авторами на основі [6; 9; 13; 16–18].

Запозичення практик UVARs (*Urban Vehicle Access Regulations* – регулювання доступу транспортних засобів у міських агломераціях) і SUMPs (*Sustainable Urban Mobility Plans* – універсальні плани міської мобільності) сприятиме інтеграції екологічного ціноутворення та регулювання доступу в міських агломераціях, а уніфікація з GRI-модулями (*Global Reporting Initiative* – глобальна ініціатива зі звітності) дасть змогу стандартизувати підхід до сталого розвитку та полегшить порівняння результатів на міжнародному рівні. Комплексне впровадження окреслених заходів створить адаптивну інформаційно-аналітичну екосистему, яка не лише підтримуватиме фінансову рівновагу та операційну ефективність, а й враховуватиме соціально-екологічні ризики, що є критично важливими в умовах сучасних викликів. Отже, інтеграція національного та міжнародного досвіду закладе міцний фундамент для довгострокової економічної стійкості українських транспортних підприємств.

Таким чином, урахування кращого європейського та світового досвіду, ключових вимог і регламентів дозволяє сформулювати ключові компоненти обліково-аналітичного забезпечення економічної стійкості транспортних підприємств України з урахуванням особливостей і сучасних реалій (рис. 1).

Інтеграція визначених компонентів дозволить сформувати якісне обліково-аналітичне за-

безпечення економічної стійкості українських транспортних підприємств. Єдина цифрова платформа та адаптивна калькуляція ABC, ERP (*Enterprise Resource Planning*), Data Warehouse гарантуватимуть точність облікових даних. Розвинутий ризик-менеджмент і ESG-аналітика забезпечать вимірювання та звітування за екологічними (викиди CO₂, енергоефективність), соціальними (безпека, задоволеність) і управлінськими (корпоративне управління) показниками відповідно до норм CSRD/ESRS, ITF-OECD і GRI, що відповідає вимогам партнерів із ЄС і відкриває доступ до грантів, кредитів, зміцнює репутацію на міжнародних ринках. Моніторинг у форматі «real-time» із циклом PDCA (*Plan–Do–Check–Act*) сприятиме безперервному вдосконаленню. Такий підхід дозволить не тільки витримувати зовнішні виклики, але й поступово зміцнювати конкурентоспроможність і забезпечувати довготривалу стійкість транспортних підприємств у мінливих умовах України.

Отже, під обліково-аналітичним забезпеченням економічної стійкості транспортних підприємств пропонується розуміти інтегровану систему збору, обробки, аналізу, інтерпретації та представлення облікової та аналітичної інформації, яка орієнтована на своєчасне виявлення внутрішніх резервів, оцінку ризиків, підтримку прийняття управлінських рішень і забезпечення адаптивності та стабільності функціонування транспортного підприємства в умовах змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

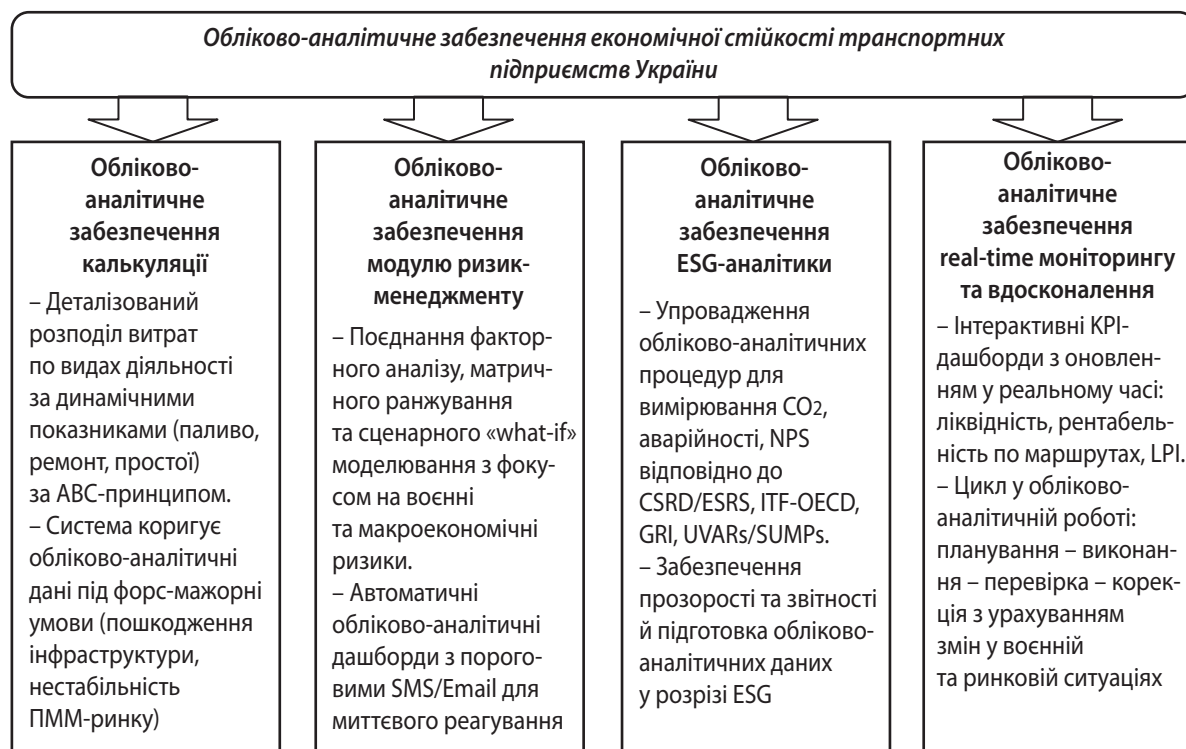

Рис. 1. Ключові компоненти обліково-аналітичного забезпечення економічної стійкості транспортних підприємств України з урахуванням сучасних особливостей і перспектив

Джерело: складено авторами на основі [3; 5; 9; 10; 13; 17; 18].

У запропонованому визначенні акцент зроблено на тому, що обліково-аналітичне забезпечення розглядається не як сукупність окремих елементів, а як єдина інтегрована система, в межах якої тісно поєднуються функції бухгалтерського, управлінського обліку та економічного аналізу. Така система має на меті не лише фіксувати інформацію, а й активно формувати базу для прийняття управлінських рішень, допомагати в оцінці фінансових та операційних ризиків, а також виявляти внутрішні резерви для забезпечення стабільної діяльності підприємства. Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення виступає ключовим інструментом управління, а не лише технічним процесом обліку, й покликане забезпечити сталий розвиток підприємства через інформаційну підтримку управлінських рішень на основі достовірних, своєчасних і стратегічно орієнтованих даних.

ВИСНОВКИ

За своєю сутністю обліково-аналітичне забезпечення економічної стійкості транспортних підприємств виступає єдиною інтегрованою системою, що поєднує облік і аналіз для підтримки управлінських рішень. Така система забезпечує не лише фіксацію даних, а й їхню аналітичну інтерпретацію з метою виявлення резервів, оцінки ризиків

та підвищення адаптивності підприємства до змінного середовища. Особливу увагу приділено тому, що економічна стійкість трактується як здатність підприємства зберігати ефективність в умовах нестабільності, що так актуально для транспортної галузі України.

На основі врахування національних особливостей, позитивного досвіду європейських країн і вимог міжнародних стандартів й ініціатив доведено, що обліково-аналітичне забезпечення економічної стійкості українських транспортних підприємств має ґрунтуватися на єдиній цифровій платформі з інтегрованими ERP-модулями, методикою Activity-Based Costing та IoT-датчиками для своєчасного збору обліково-аналітичних даних.

Подальше використання факторних і сценарних моделей разом із інтеграцією ключових ESG-метрик у систему звітності підвищує прозорість, відповідність запитам стейкхолдерів і дає змогу адаптувати фінансові плани до макроекономічних і воєнних викликів. Водночас застосування ризик-матриць і real-time дашбордів із пороговими сповіщеннями формує механізм раннього попередження, що мінімізує фінансові та репутаційні втрати. Така синергія технологічних і аналітичних компо-

ментів закладає надійний фундамент для довгострокової адаптивності, стійкості та конкурентоспроможності галузі.

Перспективними напрямками подальших досліджень є оцінка можливостей поглибленої аналітики на основі великих даних і машинного навчання із застосуванням алгоритмів прогнозування ризиків і оптимізації маршрутів. А також дослідження адаптивних моделей «digital twin» та операційних процесів, які можуть допомогти у віртуальному середовищі тестувати вплив різних сценаріїв зовнішніх шоків (воєнних, макроекономічних, кліматичних) та автоматично генерувати рекомендації із коригування бюджетів і логістичних планів. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Андріїв Н. М. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 52.
DOI: <https://doi.org/10.32782/10.32782/2524-0072/2023-52-12>
2. Чернецька О. В., Губарик О. М., Федоришин Б. В., Сіренко Є. В. Місце обліково-інформаційного ресурсу в системі економічної безпеки суб'єкта підприємництва. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2024. Вип. 4. С. 59–62.
DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2024-4-10>
3. Король С. Я., Семенова С. М., Курбет М. А. Упровадження звітності про сталий розвиток в Україні: стан та перспективи в умовах євроінтеграції. *Бізнес Інформ*. 2022. № 1. С. 294–301.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-294-301>
4. Гармонізація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах України в контексті нормативів ЄС: монографія / за наук. ред. О. І. Малишкіна. Київ: ВД «АртЕк», ДУІТ, 2018. 418 с.
5. Бенько М. М. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства. Київ: Ліра-К, 2019. 562 с.
6. Semenova S., Kovova I., Shuliarenko S., Shpyrko O., Bukoros T. Estimation of transport industry's economic sustainability as an element of strategic management: case of Poland and Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2020. Vol. 18. Iss. 2. P. 501–514.
DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.18\(2\).2020.41](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.18(2).2020.41)
7. Кучерява М. В., Лісовий С. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю ІТ-підприємств у контексті сталого розвитку: сучасні підходи та перспективи. *Фінанси України*. 2024. № 12. С. 114–128.
DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2024.12.114>
8. Костенко Ю. О., Короленко О. Б., Гузь М. М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 43.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>
9. Fomina O., Semenova S., Korol S. CSRD Implementation in the Ukrainian Corporations' Practice. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2025. № 5. С. 131–152.
DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2025\(138\)05](https://doi.org/10.31617/3.2025(138)05)
10. Висоцький Ю. Б. Процес формування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія «Економіка та управління»*. 2025. № 17.
DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-17-09-02>
11. Umantsiv H. Reporting on Sustainable Development in the Context of Corporate Social Responsibility. *Scientia Fructuosa*. 2023. Вип. 3. С. 59–71.
DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2023\(149\)05](https://doi.org/10.31617/1.2023(149)05)
12. Мискін Ю. І., Романюк А. А., Денешук К. С. Моделювання обліково-аналітичного забезпечення управління цінністю підприємства. *Український економічний часопис*. 2023. Вип. 1. С. 34–37.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-1-6>
13. Karpenko O. Formation of transport and logistics clusters as an effective tool for ensuring sustainable development of transport. *Економіка і управління*. 2024. Вип. 55. С. 24–30.
DOI: <https://doi.org/10.32703/2664-2964-2024-55-24-30>
14. Блакита Г. В., Багацька К. В., Сусіденко В. Т. Цифровізація як драйвер стійкості підприємств в європейському векторі. *Бізнес Інформ*. 2025. № 2. С. 135–142.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-2-135-142>
15. Оляднічук Н. В., Підлубна О. Д. Обліково-аналітичне забезпечення економічної діяльності суб'єкта підприємництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2020. Вип. 33. Ч. 2. С. 16–21.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-33-25>
16. Kosi U., Relard P. Are firms (getting) ready for the corporate sustainability reporting directive? *Sustainability Nexus Forum*. 2024. Vol. 32. Iss. 5.
DOI: <https://doi.org/10.1007/s00550-024-00541-1>
17. Yang Y., Jiang J., Wang R., Xu G., Gu J. Study on the Application of Activity-Based Costing in Cold Chain Logistics Enterprises under Low Carbon Environment. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. Iss. 18.
DOI: <https://doi.org/10.3390/su151813808>
18. El-Imad J. Optimizing AI Investments: How To Leverage Activity-Based Costing. *Forbes Technology Council*. August 19, 2024. https://www.forbes.com/councils/forbestechcouncil/2024/08/19/optimizing-ai-investments-how-to-leverage-activity-based-costing/?utm_source=chatgpt.com
19. Ortiz-Cea V., Dote-Pardo J., Geldres-Weiss V. V., Peña-Acuña V. The Role of Activity-Based Costing in Reducing Environmental Impact: A Systematic Literature Review. *Sustainability*. 2025. Vol. 17. Iss. 3.
DOI: <https://doi.org/10.3390/su17031275>

20. Directorate-General for Mobility and Transport. EU transport in figures – Statistical pocketbook 2024. *European Commission*, 2024. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2832/16593>
 21. Multiannual Financial Framework 2021–2027. EU budget 2021–2027 and Next Generation EU. Amendment to the MFF Regulation. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/documents_en
 22. Транспорт України 2023: статистичний збірник / За ред. І. Петренко. Київ: Вид-во Державної служби статистики України, 2024. 94 с.
 23. Logistics Performance Index by Country 2025. *World Population Review*. URL: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/logistics-performance-index-by-country#:~:text=Ukraine2>
 24. Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). *Directive 2022/2464/EU of the European Parliament*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>
- ## REFERENCES
- Andriiv, N. M. "Oblikovo-analitychne zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [Accounting and Analytical Ensuring the Economic Security of the Enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 52 (2023). DOI: <https://doi.org/10.32782/10.32782/2524-0072/2023-52-12>
- Benko, M. M. *Oblikovo-analitychne zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva* [Accounting and Analytical Support for the Economic Security of the Enterprise]. Kyiv: Lira-K, 2019.
- Blakyt, H. V., Bahatska, K. V., and Susidenko, V. T. "Tsytrovizatsiia yak draiver stiikosti pidpriemstv v yevropeiskomu vektori" [Digitalization as a Driver of Enterprise Resilience in the European Vector]. *Biznes Inform*, no. 2 (2025): 135-142. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-2-135-142>
- "Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Directive 2022/2464/EU of the European Parliament". <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>
- Chernetska, O. V. et al. "Mistse oblikovo-informatsiinoho resursu v systemi ekonomichnoi bezpeky subiekta pidpriemnytstva" [The Place of the Accounting and Information Resource in the System of Economic Security of the Enterprise Entity]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriia «Ekonomichni nauky»*, no. 4 (2024): 59-62. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2024-4-10>
- "Directorate-General for Mobility and Transport. EU transport in figures – Statistical pocketbook 2024". *European Commission*, 2024. <https://data.europa.eu/doi/10.2832/16593>
- El-Imad, J. "Optimizing AI Investments: How To Leverage Activity-Based Costing". *Forbes Technology Council*. August 19, 2024. https://www.forbes.com/councils/forbestechcouncil/2024/08/19/optimizing-ai-investments-how-to-leverage-activity-based-costing/?utm_source=chatgpt.com
- Fomina, O., Semenova, S., and Korol, S. "CSRD Implementation in the Ukrainian Corporations? Practice". *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, no. 5 (2025): 131-152. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2025\(138\)05](https://doi.org/10.31617/3.2025(138)05)
- Harmonizatsiia bukhghalterskoho obliku ta opodatkuvannia na pidpriemstvakh Ukrainy v konteksti normatyviv YeS* [Harmonization of Accounting and Taxation at Ukrainian Enterprises in the Context of EU Regulations]. Kyiv: VD «ArtEk», DUIT, 2018.
- Karpenko, O. "Formation of transport and logistics clusters as an effective tool for ensuring sustainable development of transport". *Ekonomika i upravlinnia*, no. 55 (2024): 24-30. DOI: <https://doi.org/10.32703/2664-2964-2024-55-24-30>
- Korol, S. Ya., Semenova, S. M., and Kurbet, M. A. "Upravodzhennia zvitnosti pro stalyy rozvytok v Ukraini: stan ta perspektyvy v umovakh yevrointehratsii" [Implementation of Sustainable Development Reporting in Ukraine: The Status and Prospects in the Context of European Integration]. *Biznes Inform*, no. 1 (2022): 294-301. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-294-301>
- Kosi, U., and Relard, P. "Are firms (getting) ready for the corporate sustainability reporting directive?" *Sustainability Nexus Forum*, vol. 32, no. 5 (2024). DOI: <https://doi.org/10.1007/s00550-024-00541-1>
- Kostenko, Yu. O., Korolenko, O. B., and Huz, M. M. "Analiz finansovoi stiikosti pidpriemstva v umovakh voiennoho stanu" [Financial Stability Analysis of the Enterprise under Martial Law]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 43 (2022). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>
- Kucheriava, M. V., and Lisovyi, S. M. "Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia diialnistiu IT-pidpriemstv u konteksti staloho rozvytku: suchasni pidkhody ta perspektyvy" [Accounting and Analytical Support for Managing the Activities of IT Enterprises in the Context of Sustainable Development: Modern Approaches and Prospects]. *Finansy Ukrainy*, no. 12 (2024): 114-128. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2024.12.114>
- "Logistics Performance Index by Country 2025". *World Population Review*. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/logistics-performance-index-by-country#:~:text=Ukraine2>
- "Multiannual Financial Framework 2021-2027. EU budget 2021-2027 and Next Generation EU. Amendment to the MFF Regulation". *European Commission*. <https://commission.europa.eu/strategy-and-pol>

- icy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/documents_en
- Myskin, Yu. I., Romaniuk, A. A., and Deneshchuk, K. S. "Modeliuvannia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia tsinnistiu pidpriemstva" [Modeling of Accounting and Analytical Support for Enterprise Value Management]. *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys*, no. 1 (2023): 34-37.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-1-6>
- Oliadnichuk, N. V., and Pidlubna, O. D. "Oblikovo-analitychne zabezpechennia ekonomichnoi diialnosti subiekta pidpriemnytstva" [Accounting and Analytical Support of Economic Activity of Entrepreneurship Subjects]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*, vol. 2, no. 33 (2020): 16-21.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-33-25>
- Ortiz-Cea, V. et al. "The Role of Activity-Based Costing in Reducing Environmental Impact: A Systematic Literature Review". *Sustainability*, vol. 17, no. 3 (2025).
DOI: <https://doi.org/10.3390/su17031275>
- Semenova, S. et al. "Estimation of transport industry's economic sustainability as an element of strategic management: case of Poland and Ukraine". *Problems and Perspectives in Management*, vol. 18, no. 2 (2020): 501-514.
DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.18\(2\).2020.41](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.18(2).2020.41)
- Transport Ukrainy 2023: statystychnyi zbirnyk [Transport of Ukraine 2023: statistical compilation]. Kyiv: Vyd-vo Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy, 2024.
- Umantsiv, H. "Reporting on Sustainable Development in the Context of Corporate Social Responsibility". *Scientia Fructuosa*, no. 3 (2023): 59-71.
DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2023\(149\)05](https://doi.org/10.31617/1.2023(149)05)
- Vysotskyi, Yu. B. "Protses formuvannia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva" [The Process of Forming Accounting and Analytical Support for Management of the Enterprise's Economic Security]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriiia «Ekonomika ta upravlinnia»*, no. 17 (2025).
DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-17-09-02>
- Yang, Y. et al. "Study on the Application of Activity-Based Costing in Cold Chain Logistics Enterprises under Low Carbon Environment". *Sustainability*, vol. 15, no. 18 (2023).
DOI: <https://doi.org/10.3390/su151813808>